

EXAMENSARBETE

Hösten 2008

Lärarytbildningen

Förskolegårdars olika förutsättningar och skillnader

En studie om sex förskolepedagogers syn på utemiljöns betydelse för barns grovmotoriska utveckling

Författare
Eva Hagelbäck
Ann-Caroline Nilsson

Handledare
Tony Kajrup

Förskolegårdars olika förutsättningar och skillnader

En studie om sex förskolepedagogers syn på barns grovmotoriska utveckling

Eva Hagelbäck och Ann-Caroline Nilsson

Abstract

Denna uppsats redogör för en studie vars syfte är att studera pedagogers syn på den egna förskolans utemiljö och dess betydelse för barns grovmotoriska utveckling. Vidare undersöks också om det finns några skillnader i utemiljön beroende på om förskolan är belägen i stadsmiljö eller utanför tätbebyggt område. Ytterligare ett syfte är att få en insikt i hur medvetet pedagogernas arbetssätt är utifrån den egna utemiljön. Som metod har individuella intervjuer av sex pedagoger som arbetar på sex olika förskolor gjorts. Tre av förskolorna är belägna i stadsmiljö och de andra tre är belägna utanför tätbebyggt område. Semistrukturerade frågor har använts där de intervjuade pedagogerna har haft fritt svarsutrymme samt möjligheter att koppla frågorna till egna erfarenheter och situationer. Resultatet av intervjuerna har analyserats utifrån problempreciseringen. Slutresultatet av studien visar att samtliga pedagoger ser att en varierad utemiljö med träd, vegetation, nära till naturområden, nivåskillnader samt stora ytor att röra sig på ger de bästa förutsättningarna för barns grovmotoriska utveckling. De pedagoger som inte har en miljö med dessa förutsättningar ser det som en förlust och önskvärd tillgång. Studien visar också på att samtliga pedagoger som arbetar på förskolor belägna utanför tätbebyggt område är nöjda med sin utemiljö varav endast en av pedagogerna på förskolor belägna i stadsmiljö är nöjd. Den forskning vi tagit del av visar också på att det finns skillnader i utemiljöer på förskolor belägna i stadsmiljö respektive utanför tätbebyggt område.

Ämnesord: Pedagoger, förskolan, utemiljö, grovmotorik, stadsmiljö, utanför tätbebyggt område, medvetenhet

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte	7
2. Forskningsbakgrund	7
2.1 Teoretisk utgångspunkt.....	7
2.2 Motorisk utveckling	8
2.3 Förskolans läroplan	9
2.4 Utemiljöns betydelse	9
2.4.1 Olika platser för olika behov	11
2.4.2 Lekens betydelse för motoriken	11
2.5 Vad forskning visar	11
2.5.1 Skillnader i förskolornas utemiljöer	12
2.6 Pedagogens roll i barns utevistelse.....	13
2.6.1 Med enkla medel kan man göra mycket.....	14
3 Problemprecisering	15
4 Metod.....	16
4.1 Urval.....	16
4.2 Beskrivningar av förskolor och pedagoger	16
4.3 Tillvägagångssätt och genomförande.....	18
4.4 Etiska principer.....	20
4.5 Databearbetning.....	20
5. Resultat och analys.....	21
5.1 Pedagogernas fortbildning inom barns motoriska utveckling	21
5.2 Utevistelse	22
5.3 Pedagogernas syn på den egna utemiljön.....	22

5.5 Aktiviteter pedagogerna använder sig av i utemiljön för att utveckla barnens grovmotorik	27
5.6 Planering och diskussion i arbetslaget.....	29
5.7 Delaktighet i planering och utformning av den egna utemiljön	29
5.8 Resultatsammanfattning	30
6. Diskussion.....	32
6.1 Metoddiskussion.....	37
6.2 Förslag till vidare forskning	38
7. Sammanfattning	38
Referenser	40
Bilaga 1 Intervjufrågor	42

1 Inledning

I följande kapitel redovisas bakgrund samt syfte till varför vi valt att undersöka pedagogers syn på utemiljöns betydelse för barns grovmotoriska utveckling, samt skillnader i förskolornas utemiljöer beroende på var de är belägna.

1.1 Bakgrund

Under lärarutbildningen har intresset för utemiljöns betydelse i förskolan vuxit fram, samt vilka möjligheter som finns för pedagogerna att använda sig av den. Forskning som har genomförts av Grahn m.fl. (1997) visar på att barn som tillbringar mer tid i utemiljö utvecklar en bättre motorik samt ökar sin koncentrationsförmåga. Att vara ute innebär dessutom spänning, lek, glädje och sinnesupplevelser.

Utemiljöns möjligheter för barns motoriska utveckling är en viktig pedagogisk resurs menar Björklid (2005). Förskolornas miljö ser ut på många olika sätt både vad gäller den egna förskolegården samt närmiljön., vilket har stor betydelse för hur den kommer till användning. I undersökningen av Grahn m.fl.(1997) visades att leken och det sociala samspelet hos barn utvecklas mer positivt i utemiljön. Barn idag tillbringar mycket av sin tid i förskolan och är beroende av pedagogerna som påverkar i vilken utsträckning barn får tillbringa sin tid i utemiljön, samt vilka förutsättningar de ges. Vi har i vårt arbete valt att fokusera på den grovmotoriska utvecklingen vilket Langlo Jagtøien m.fl.(2002) menar ligger till grund och påverkar barns vidare utveckling och lärande. I de grovmotoriska grundformerna ingår rörelser som hoppa, springa, gå, åla, krypa, hänga, rulla, kasta, fånga, stödja, klättra och balansera.

En definition av motorik enligt Langlo Jagtøien m.fl:

Motorik ingriper alla funktioner och processer som hjälper till att styra och kontrollera våra kroppsliga rörelser. (Langlo Jagtøien m. fl. 2002, s.60)

I samhällsdebatten diskuteras mycket om att barn idag rör sig för lite och är ute mindre än de varit tidigare. Mårtensson (2004) uttrycker i sin rapport att det finns många faktorer idag som konkurrerar med uteleken som artefakter som datorer och TV – spel. Mårtenssons (2004) studie av lek på förskolegården visar på utemiljöns betydelse för barns lek samt fysiska aktivitet. Det är därför viktigt att utemiljön är inspirerande menar författaren. Då forskning visar hur viktig utemiljön på förskolan är för att ge barnen de bästa förutsättningarna att

utveckla olika förmågor som exempelvis motoriken, relaterat till samhällsdebatten om att barn rör sig mindre än tidigare samt tillbringar mer tid i förskolan väcktes intresset att undersöka hur olika förskolors utemiljöer ser ut. Vidare ville vi undersöka om det skiljer sig mycket åt i utemiljön mellan förskolorna för att få en insikt i om barn på olika förskolor ges samma förutsättningar till utveckling av grovmotoriken. Många förskolor har idag valt att profilera sig som utförskolor som till exempel *Ur och skur* förskolor som betonar betydelsen av utevistelse för barnens hälsa och utveckling.

1.2 Syfte

Vi vill med det här arbetet ta reda på hur pedagogerna ser på utemiljöns betydelse för barns motoriska utveckling, samt få en insikt i hur medvetet deras arbetssätt sker utifrån miljön. Vi vill också undersöka om det finns någon skillnad mellan de olika förskolornas utemiljöer, beroende på om de är belägna i stadsmiljö eller utanför tätbebyggt område. Genom arbetet vill vi få en större kunskap om i vilken utsträckning utemiljön används och hur den används för att utveckla barns motorik.

2. Forskningsbakgrund

I detta kapitel presenteras vår forskningsbakgrund, med aktuell forskning och litteratur. Den ligger sedan till grund för vår metod -, resultat -, analys och diskussionsdel.

2.1 Teoretisk utgångspunkt

Vi har i vårt arbete valt att utgå från ett sociokulturellt perspektiv på lärande som betonar samspelets och kommunikationens betydelse. Ur ett sociokulturellt perspektiv med Vygotskij som företrädare är det främst i interaktion med andra genom samspel och kommunikation som vi lär och utvecklas. Mårtensson (2004) menar att genom utevistelse får barnen större möjlighet till socialt samspel och att man där har större möjlighet till att umgås med barn från andra avdelningar. Strandberg (2006) som hänvisar till Vygotskij menar att i samspelet med andra sker ett utbyte av erfarenheter och olika tankar och perspektiv synliggörs, samt att de pedagoger som ger barnen goda möjligheter till socialt samspel skapar en stark grogrund för barns lärande och utveckling. Enligt Vygotskij (1995) ökar fantasin och kreativiteten ju fler

erfarenheter en människa har och förmågan till fantasi och kreativitet bygger i sin tur upp nya erfarenheter. Vygotskij menar att det är betydelsefullt att barnen får vara aktiva och utforska och undersöka olika fenomen. Forskning som har genomförts av Grahn m.fl. (1997) visar på att leken och kreativiteten ökar när utemiljön är variationsrik och inspirerande. Enligt Säljö (2000) sett ur ett sociokulturellt perspektiv är kreativitet och flexibilitet viktiga förmågor att ha även sett ur ett framtida perspektiv med ett samhälle som ständigt är i utveckling.

2.2 Motorisk utveckling

Langlo Jagtøien m.fl. (2002) poängterar att man med motorisk utveckling menar en utveckling och förändring i motoriken som äger rum under tid, och utvecklingen beskrivs ofta ur ett åldersmässigt perspektiv. Författaren beskriver även att förändringarna kan vara kvantitativa och med detta menar man nya färdigheter, eller kan de vara kvalitativa och med det menas en förbättring av de färdigheter som redan är utvecklade. Motoriken delas in i grovmotorik och finmotorik där grovmotoriken innefattar i huvudsak rörelser som sker med hjälp av de stora muskelgrupperna i armar, ben, rygg samt mage. I grovmotoriken ingår därmed rörelser som hoppa, springa, gå, åla, krypa, hänga, rulla, kasta, fånga m.fl. Författaren beskriver finmotoriken som de mer fina, precisa rörelser som sker med händer, fötter och i ansiktet som exempelvis att skriva och rita. Langlo Jagtøien m.fl (2002) menar att den motoriska utvecklingen är beroende av fysisk tillväxt och mognad men också att den yttre miljöns påverkan är av stor betydelse för att stimulera till barns utveckling och lärande.

De motoriska färdigheterna påverkar även den kognitiva utvecklingen som enligt Langlo Jagtøien m.fl. (2002) definieras som utveckling av förmågan att tänka, utvärdera samt lösa problem såväl som den emotionella samt den sociala utvecklingen. Författarna betonar att om inte de grovmotoriska färdigheterna är tillräckliga så hänger inte barnet med i leken där det oftast föregår en fysisk aktivitet då barnen springer, klättrar, hoppar med mera under tiden de leker, vilket i sin tur påverkar den sociala utvecklingen samt barnets självkänsla vilket kan få förödande konsekvenser för den vidare utvecklingen. Langlo Jagtøien m.fl.(2002) anser vidare att ett barn som fungerar väl motoriskt och har ett bra samspel med sin kropp därmed känner en stark tilltro till sin egen förmåga vilket bidrar till en positiv inverkan på den sociala utvecklingen. Även Ericsson (2005) menar att undersökningar visar att barn som inte utvecklats tillräckliga motoriska förmågor ofta har en sämre självkänsla och inte rör sig lika

mycket som andra barn. Grahn m.fl. (1997) menar att när grovmotoriken utvecklas får barnet mer muskler och balansen blir bättre vilket i sin tur är viktigt för att kunna sitta stilla i skolbänken så småningom. Grindberg och Jagtøien (2000) beskriver att i början krävs ett kognitivt förarbete men när rörelserna har upprepats vid så många tillfällen och blivit ordentligt inövade sker de till slut automatiskt, de har blivit automatiserade och kräver ingen kognitiv ansträngning utan koncentrationen kan istället läggas på att exempelvis skriva eller läsa.

2.3 Förskolans läroplan

Förskolan har uppdrag och mål som regeringen fastställt vilket vi vill förtydliga utifrån vad som lyfts fram om motorik, miljö och barns välbefinnande.

I läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 1998) står det att pedagogerna som arbetar på förskolan tillsammans skall ansvara för att barnen får stöd, uppmuntran och vägledning i sin motoriska utveckling. Verksamheten på förskolan skall vara stimulerande och ses som en utmaning för barnen i deras utveckling och lärande. Det skall finnas en miljö med ett stort innehåll som är tillgänglig och inbjudande för alla.

Förskolan skall sträva efter att varje barn:

- Utvecklar sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och sitt välbefinnande (utbildningsdepartementet, 1998, s 13).

Förskolans uppdrag är att:

- Verksamheten skall ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö (Utbildningsdepartementet, 1998, s 11).

2.4 Utemiljöns betydelse

Att utemiljön är viktig för barn i förskolan borde det egentligen inte råda någon tvekan om. Barn i förskolan tillbringar större delen av sin vakna tid där och ofta befinner sig barn på samma förskola under några års tid. Grahn m.fl. (1997) menar att det är under de här åren som en grundläggande utveckling sker hos barn motoriskt, språkmässigt och socialt. Barn har en stark relation till utemiljön och naturen och upplever den med sin kropp och sina sinnen, och finner välbehag i att vistas där. Vi vuxna kan själva till stor del bestämma i vilken ute miljö vi vill vistas i, men barn är hänvisade till den miljö som vuxna erbjuder dem. Mårtensson (2004)

menar att det i dagens stressade samhälle inte är en självklarhet att alla barn får tillgång till en naturmiljö under sin tid utanför förskolan.

Flera förskolor har valt att använda sig av naturen som en rik tillgång och som en pedagogisk miljö i barns utveckling och lärande och har valt en så kallad *Ur och Skur* inriktning. Drougge (2001) beskriver tanken och idén med *Ur och Skur* förskolor där man menar att barns behov av rörelse, kunskap och gemenskap uppnås genom vistelse i utemiljö. Författaren menar vidare att de använder sig av olika uttryckssätt som drama, rörelse, musik eller bild i eller med hjälp av naturen samt de olika årstiderna och att detta arbetssätt stimulerar till gemenskap och till att varje barn utvecklar sin motorik.

Grindberg och Jagtøien (2000) menar att det bör finnas rika möjligheter att utveckla motoriken genom kuperad terräng, vegetation, stenar, träd där barnen kan klättra, hänga, springa, balansera, hoppa, krypa, åla och springa. Terrängen är ojämn vilket ger en naturlig träning av balansen. Drougge (2001) menar att naturen ger den bästa träningen för motoriken och att ingen gymnastiksal kan mäta sig med den, men det är viktigt att den finns som ett komplement under kallare årstider. Drougge (2001) liksom Johansson (2001) betonar vikten av de stora ytorna att springa snabbt på och att det är tillåtet att ge sig hän och att det finns en stor rörelsefrihet och ett minimum av förbud. Även Johansson (2001) skriver om betydelsen av en variationsrik och kuperad terräng som lockar till spänningsfyllda, fysiska aktiviteter.

Granberg (2000) lyfter fram hur viktigt det är att ta tillvara på närmiljön runt förskolan. Närmiljöns möjligheter i form av skogar och andra miljöer bidrar ofta till mer ojämna ytor i marken där barnen får en rik chans att utveckla sina rörelser samt sin grovmotorik.

Mårtensson (2004) anser att fasta redskap i form av klätterställningar och gungor ofta ger barn förutbestämda signaler där redskapet skall användas på ett rätt sätt. Författaren hävdar att det finns skillnader mot färdiga klätterredskap och naturmiljöer eftersom det där inte finns några konkret givna lösningar på hur miljöns redskap skall användas, vilket också bidrar till mindre konflikter mellan barnen och pedagogerna. Utifrån Granberg (2000) anser författaren att förskolegårdens fasta redskap i form av ställningar att klättra i, gungor, gunghästar m.m. är viktiga eftersom de bidrar till utveckling av barnens motorik. Även lekmaterialet på förskolan bör vara berikat på så sätt att det utvecklar barnen samt inspirerar och ger dem idéer som leder till lekar med rörelse tillsammans med andra anser Granberg.

2.4.1 Olika platser för olika behov

Det är viktigt med en utemiljö som stimulerar och uppmuntrar till aktivitet och lek och Grahn m.fl. (1997) menar att om barn rör sig för lite och har svårt att komma igång med lekar så läggs ofta problemen på barnen när det kanske istället är miljön som hämmar barnen. En fattig miljö inspirerar inte till lek, fysisk aktivitet och att upptäcka och utforska i samma utsträckning helt enkelt för att det inte finns mer att upptäcka och utforska. Att miljön istället stödjer barnen och är utvecklingsbefrämjande har stor betydelse. Författaren anser att det också är viktigt att det finns lite avskilda platser där man kan dra sig undan själv eller med en kompis för en stunds avkoppling. Grahn m.fl. (1997) menar vidare att barn ska känna sig trygga i utemiljön men att det även ska finnas plats för utmaningar när man känner sig redo för det utifrån sina egna förutsättningar. Är barnen trygga i grunden så vågar de utforska och undersöka och genom dessa erfarenheter växer deras tillit till den egna förmågan.

2.4.2 Lekens betydelse för motoriken

Granberg (2000) lyfter fram vikten av lekens betydelse för yngre barns utveckling av de motoriska färdigheterna. Genom leken lär sig barnen att utveckla sin kropp och sina rörelser. I utomhusleken får barnen på ett mer fritt sätt möjligheter att utveckla sina fysiska aktiviteter. Yngre barn rör sig nästan hela tiden vilket bidrar till erfarenheter om deras egen kropp samt vilka fantastiska rörelser de kan göra med sina kroppar. Utemiljön på förskolan har därför en stor och viktig del i barns utövande och lärande av de motoriska rörelserna. Granberg (2000) anser att utemiljön ska vara rik på idéer och ge barn inspiration till lek och allsidig träning. Miljön ska vara planerad på så sätt att barnen hittar möjligheter till ostörd lek samtidigt som det måste finnas utrymme för spring och andra rörliga aktiviteter.

Terrängen bör vara varierad med lutande plan, ojämnheter, trappor, undanskymda vrår, öppna platser och plana ytor. Det bör finnas ställen för säkra balansövningar och ställen att krypa över, under och igenom. Uppfyller inte gården barnens behov av allsidig stimulerande lekredskap och varierad terräng måste detta påtalas för den ansvarige och åtgärdas. (Granberg, 2000, s. 15)

2.5 Vad forskning visar

I en undersökning av Grahn m.fl.(1997) har två förskolor jämförts. En förskola med *Ur och Skur* inriktning belägen i landsbygd med en variationsrik utemiljö med varierad vegetation, kuperad terräng samt stora ytor och en mer traditionell förskola belägen i en stadsmiljö och

där gården delas med andra boende. Att förskolor med en rik, varierad utemiljö bidrar till att barnen utvecklar sin motorik samt sin balans bättre än förskolor med en mindre stimulerande miljö visar Grahns (1997) undersökning. Dessutom ökade barnens koncentrationsförmåga och kreativitet och barnen lekte bättre i grupp och hade mer fantasiinspirerande lekar.

I ytterligare en undersökning gjord av Centrum för folkhälsa där man undersökt barns fysiska aktivitet med hjälp av stegräknare skriver Boldemann m.fl.(2005) att resultatet visar på en stor skillnad, cirka 20 %, i antal steg per minut hos barn som vistas på förskolegårdar med rik och varierad naturmiljö. Mårtenssons studie (2004) visar också på stora skillnader i aktivitet och lek hos barn i en variationsrik utemiljö med olika terräng och stora ytor att röra sig på, och menar att det händer mycket när barn möter en sådan här stimulerande miljö.

I en kunskapsöversikt av Myndigheten för Skolutveckling om *Lärande och fysisk miljö* skriver Björklid (2005) om forskning som gjorts av miljöns betydelse för barns utveckling och lärande. Författaren menar att förskolors utemiljö är en betydelsefull pedagogisk utvecklingsmiljö, och att barn är hänvisade till förskolegården på grund av att det kan vara svårt att göra utflykter samt besöka naturmiljöer då personalen inte räcker till och att man ofta har stora barngrupper. Författaren uttrycker att förväntningarna med den här kunskapsöversikten är att ge en ökad förståelse för den fysiska miljöns betydelse för barns utveckling och lärande. Ett annat syfte menar Björklid (2005) är att bidra med kunskap till olika yrkeskategorier som pedagoger, arkitekter, planerare samt beslutsfattare på olika nivåer.

2.5.1 Skillnader i förskolornas utemiljöer

Som nämnts ovan visar forskning av Grahn m.fl. (1997) hur stora skillnader det kan vara mellan olika förskolor, från stora utrymmen med naturlig växtlighet och kuperad terräng till förskolor som i städer ligger i bostadsområden med små ytor och mycket asfalt och där gården delas med andra boende, och där man inte har så stor möjlighet att påverka utformningen av förskolegården. Författarna menar också att leken och den fysiska aktiviteten hämmas av att hänsyn måste tas till de andra boende.

Mårtensson (2004) menar i sin studie av *Landskapet i leken* att det är sällan en sådan liten yta används med ett så intensivt samspel och med en så stor fysisk aktivitet som just

förskolegården, och att det borde läggas större vikt på utformandet av förskolegårdar. Mårtensson (2004) menar vidare att miljön blir till en del av leken och att det är som att landskapet leker med barnen och inte bara tvärtom.

I undersökningen gjord av Centrum för folkhälsa där man också studerat förskolemiljön menar Boldemann m.fl. (2005) att det ofta finns för lite vegetation (buskar, träd, gräs), kuperad terräng och stora ytor och de menar vidare att studierna visar på att detta stimulerar till en större fysisk aktivitet hos barn. De anser att hänsyn måste tas till detta vid planering av nya förskolor samt ingrepp i redan befintliga förskolegårdar.

Grahn m.fl. (1997) liksom Mårtensson (2004) betonar även vikten av att det finns rika tillgångar med löst naturmaterial som pinnar, kottar, löv, blommor och så vidare som kan användas på många olika fantasifulla sätt i barns lek. Mårtensson (2004) menar vidare att leken och den fysiska aktiviteten blir annorlunda när miljön inte är så tillrättalagd och förutsägbar vad den ska användas till.

2.6 Pedagogens roll i barns utevistelse

Mårtensson (2004) lyfter i sin avhandling fram att pedagoger på förskolan har större möjligheter att ge barnen mer frihet och rörelse i utemiljö än i innemiljö. Författaren menar att barnen mer självständigt får bekanta sig med utemiljön samt ta till sig nya och egna kunskaper eftersom det finns större ytor att röra sig på. Granberg (2000) betonar att pedagoger har många möjligheter att kunna vara delaktiga i barnens fria lek där vägledning och inspiration kan skapa nya förutsättningar för utveckling av barnens kunskaper.

Granberg (2000) menar att det finns många möjligheter som man bör ta tillvara på när det gäller förskolans utemiljö där det är viktigt att se möjligheterna samt utveckla dem. Vid början av en lek inomhus kan pedagogen skapa förutsättningar för hur leken kan tas med ut och på så sätt leva vidare. Författaren menar att ” utemiljön lämpar sig utmärkt för rörelselek med rytmikövningar under alla årstider. Dit hör lekar där barn och vuxna jagar eller brottas med varandra, samt motoriska övningar som att cykla, klättra, balansera, åka rutschkana, kasta och sparka boll samt att åka pulka eller vaxduk.”(Granberg, 2000, s.20)

Granberg (2000) belyser pedagogers möjligheter till utveckling av barns motorik genom att exempelvis låta barnvagnen stå hemma vid korta promenader och ge de barn som kan gå möjlighet att få röra på sig. Vidare menar hon att de barn som får sitta stilla i vagnen kan bli trötta och frusna och inte alltid vilja röra på sig när de sedan får en chans att göra det. Vid längre promenader anser författaren att det kan vara bra att ha en vagn med sig och låta barnen turas om att åka när de blir allt för trötta i benen men att de ändå får röra på sig och inte bara åka i vagnen.

Det finns enkla och bra tips som pedagogerna kan använda sig av för att vägleda barnen till rörelse menar Granberg (2000), exempelvis genom sånger som är kopplade till aktiviteter där barnen kan bli fångade och nyfikna till att gunga, klättra, springa, hoppa, cykla med mera. Vid promenader då barnen är trötta och inte alltid orkar gå kan en pinne, blomma eller något annat föremål som man hittar i naturen vara en inspiration till att orka gå hela vägen. Det är då bra om pedagogen hittar dessa enkla metoder för att väcka lust och glädje hos barnen vilket även bidrar till rörelse samt glädje för barnen, då de känner att de faktiskt klarade av att gå hela vägen. Pedagogen behöver ha en berikad fantasi och det kan ibland vara bra att ta på sig barns glasögon och titta på saker utifrån deras perspektiv, för att förstå dem bättre och på så sätt kunna hjälpa dem menar Granberg.

Vidare menar Granberg (2000) att pedagoger är viktiga förebilder för barnen på förskolan. Författaren poängterar betydelsen av att vara delaktig i barns lek och göra så som barnen gör. Barn gör som vi vuxna gör och blir på så sätt berikade med mer kunskaper och nya erfarenheter. Ett medvetet förhållningssätt utifrån barns kunskaper är därför viktigt att ha. Vidare menar författaren att delaktigheten måste få vara utifrån barnens takt och förmågor där pedagogen inte får bli den som tar över och styr.

2.6.1 Med enkla medel kan man göra mycket

Oftast är redan förskolegårdarna anlagda och då kan inte personalen påverka utformningen i så hög grad, men Mårtensson (2004) anser att det är viktigt att som personal på förskolan få ha ett inflytande över utemiljön eftersom den är en del av verksamheten. Vidare menar Grahn m.fl. (1997) att man med enkla medel kan ändra mycket genom att plantera buskar och träd, så gräs, lägga dit stenar som blir till olika ”rum”.

I en artikel av Zetterberg (2002) berättar pedagoger om att det är viktigt att man tänker på vad man vill att barnen ska lära sig, vill man att de ska få muskler och träna sin grovmotorik så måste man se till att utemiljön gör detta möjligt och att det kan ske med enkelt material som plankor, stenar, bildäck och så vidare.

På en annan förskola skriver Claesdotter (2006) om att pedagogerna valde att ta bort gungställningen och istället bygga en motorikbana. Anledningen till detta var att barnen hängde upp sig så mycket på gungställningen och många stod stilla länge för att vänta på sin tur att gunga och tanken hos pedagogerna var att de ville ha en gård som stimulerar barnen att träna sin balans och grovmotorik. Resultatet berättar pedagogerna för Claesdotter (2006) blev en roligare och mer utmanande gård med möjlighet till att åla, krypa, klättra hoppa och balansera.

3 Problemprecisering

Utifrån forskningsbakgrund och syfte har vi fastnat för de här frågorna:

- Hur ser pedagoger i förskolan på utemiljöns betydelse för utveckling av barns grovmotorik?
- Skiljer det sig i hur pedagogerna ser på utemiljöns möjligheter för utveckling av barns grovmotorik, beroende på om förskolan är belägen i stadsmiljö eller utanför tätbebyggt område?
- Hur medvetet är pedagogernas arbetssätt utifrån utemiljön?
- I vilken utsträckning används utemiljön?
- Hur använder pedagogerna sig av utemiljön för att utveckla barnens grovmotorik?

4 Metod

I nedanstående avsnitt redogörs för de val som gjorts, beskrivningar av förskolor och pedagoger, vilka etiska principer som tagits hänsyn till, samt för de tillvägagångssätt som använts för att få svar på problempreciseringen.

4.1 Urval

I undersökningen medverkade sex pedagoger som alla arbetar på olika förskolor varvid tre av förskolorna ligger utanför tätbebyggt område och tre ligger i stadsmiljö. För att få en bredare syn på hur pedagogerna ser på utemiljöns möjligheter för utveckling av barnens grovmotorik valde vi olika förskolor med olika miljöer. Två av förskolorna var bekanta för oss sedan tidigare då vi gjort den verksamhetsförlagda delen av vår utbildning på dessa förskolor. Vi använde oss därför av dessa kontakter samt tog kontakt med de övriga förskolorna utifrån vart de låg med hjälp av en telefonkatalog. Detta gjorde vi eftersom vi inte känner till så många förskolor och var de finns belägna. Med det tillvägagångssättet fick vi ett vidgat område. Eftersom det är en del av vår undersökning att jämföra förskolors utemiljö utifrån om de befinner sig i stadsmiljö respektive utanför stadsmiljö blev detta ytterligare en faktor som påverkade våra val.

4.2 Beskrivningar av förskolor och pedagoger

Vi har valt att i korthet beskriva förskolegårdarna samt pedagogerna som deltagit i våra intervjuer för att ge en bakgrund till resultatredovisningen. Förskolorna har vi valt att benämna A-F och pedagogerna 1-6.

Beskrivning av förskolor samt pedagoger:

Förskola A

Förskolan är ett blandkooperativ, vilket innebär att både personal och föräldrar är representerade i styrelsen och därmed delaktiga i och kan påverka hur verksamheten ska bedrivas och utformas. Förskolan är belägen på landsbygden cirka en kilometer utanför en mindre ort. Det finns två avdelningar med cirka 60 barn sammanlagt, bägge avdelningarna är utvidgade syskonavdelningar. Förskolegården består av stora ytor med varierad natur som grusgångar, gräsmattor, mycket buskar, en kulle och många träd. Det finns ingen asfalt på

gården. Det finns en gammal traktor som barnen kan klättra på, klätterställning, cyklar, traktorer (att cykla med), lekstuga, sandlåda och en gammal eka samt gott om träd att klättra i. Träden och buskarna bildar många olika platser för avskildhet. På förskolan finns också djur som getter, får, grisar, kaniner och höns och djurens hagar har även barnen tillgång till. I getternas hage finns stockar som getter såväl som barn balanserar på. Förskolan gränsar till åkrar och en hage. **Pedagog 1** är utbildad förskollärare och har arbetat som pedagog i 22 år och arbetar nu på en utvidgad syskonavdelning.

Förskola B

Förskolan är belägen i en mindre ort med närhet till skog, affär, bibliotek och grönområden. Det finns tre avdelningar med 62 inskrivna barn. Utemiljön kring förskolan består av en stor yta runt byggnaden som barnen kan röra sig på. Den största delen är gräsbeväxt, men runt förskolan finns en asfalterad gång för barnen att cykla på. Det finns också en liten grässlänt samt några träd att klättra i. Där finns två klätterställningar, gungor, rutschkana, tre gunghästar, cyklar, en stor sten och en stor sandlåda samt en eka. Förskolan gränsar till ett grönområde, och skogsmiljö finns inom gångavstånd. **Pedagog 2** är utbildad förskollärare och har arbetat som pedagog i 30 år. Hon arbetar på en småbarnsavdelning.

Förskola C

Förskolan är belägen i en mindre ort med närhet till skog och grönområden. Förskolan består av tre avdelningar med sammanlagt 61 barn. Utemiljön på förskolan är variationsrik med gräs, grus, buskar, kullar, stenar att klättra på samt träd att klättra i. Det finns en rutschkana belägen på en backe, två andra rutschkanor, klätterställning med tillhörande klättervägg, gungor, gungbräda, gunghästar, cyklar och en stor sandlåda. Förskolan ligger i anslutning till en skogsdunge och på en del av förskolegården har man bevarat skogsmiljön. Runt förskolan finns en asfalterad gång som barnen kan cykla på. Det finns små avgränsade områden av pil man planterat samt buskar och hängbjörkar som bildar avskilda ”rum”. Det finns stora ytor för barnen att röra sig på. **Pedagog 3** är utbildad förskollärare och har arbetat som pedagog i 28 år, och arbetar på en syskonavdelning.

Förskola D

Förskolan är belägen i stadsmiljö. Det finns sex avdelningar på förskolan med 90 barn sammanlagt. Ytorna är väldigt små med tanke på antalet barn. Förskolegården består av gräsmattor och en gång av asfalt runt huset att cykla på. Det finns en backe med en

rutschkana, två klätterställningar, två sandlådor, cyklar samt en gungställning. Det finns nästan inga buskar och endast ett träd att klättra i. Förskolegården gränsar till en stor parkering och ett bostadsområde. **Pedagog 4** är utbildad förskollärare med två års studier av Montessoripedagogik som komplement. Pedagog 2 har arbetat som pedagog i 27 år, och arbetar på en syskonavdelning.

Förskola E

Förskolan är belägen i ett höghusområde i en storstad. Majoriteten av befolkningen i området har en annan kulturell bakgrund än svensk. Förskolegården gränsar till en parkering samt höghus. Förskolegården består av en liten yta med gräs men mestadels av asfalt. Det finns några buskar men inga träd att klättra i. Det finns en sandlåda och en rutschkana samt några cyklar. **Pedagog 5** är utbildad förskollärare, har arbetat som pedagog i 3 år och arbetar på en syskonavdelning.

Förskola F

Förskolan är belägen alldeles i utkanten av stadsmiljö och gränsar till ett höghusområde men även till ett stort naturområde. På förskolan finns det sex avdelningar med knappt 100 barn. Utemiljön på förskolan består av en stor yta med ganska mycket vegetation av gräs, buskar samt träd att klättra i. Det är även kuperat med backar och kullar på lite olika ställen, på en av kullarna kan man åka rutschkana ner. Där finns gungor, klätterställningar, en klättervägg, sandlåda, nergrävda bildäck, vippbräda, en buss av trä, bandyplan samt en fotbollsplan med mål. Runt förskolan löper en asfalterad gång. **Pedagog 6** är utbildad förskollärare och har arbetat som pedagog i 29 år. Han arbetar nu på en småbarnsavdelning

4.3 Tillvägagångssätt och genomförande

Vi valde att använda oss av intervju som metod där det vi vill undersöka är hur pedagoger ser på den egna förskolans utemiljö och dess betydelse för barns grovmotoriska utveckling, samt om det finns några skillnader i utemiljön beroende på om förskolan är belägen i stadsmiljö eller utanför tätbebyggt område. Vid genomförandet av intervjuerna valde vi att använda oss av semistrukturerade intervjuer, vilket Denscombe (2000) menar bygger på att de som intervjuar har en lista med frågor som omfattar det aktuella ämnet. Frågorna som ställdes hade inga direkta svarsalternativ vilket gav de intervjuade en möjlighet till fritt svarsutrymme samt

en möjlighet att koppla frågorna till egna erfarenheter och situationer, vilket inte hade varit möjligt på samma sätt om vi hade använt oss av enkäter eller observationer. Denscombe anser att semistrukturerade intervjuer ger de intervjuade möjligheten att utveckla sig själv i sitt sätt att uttrycka sina åsikter. Till intervjun valdes öppna frågor, eftersom vi inte ville styra pedagogerna i intervjun. Även individuella följdfrågor användes för att få så bra och givande svar som möjligt. Kvale (1997) menar att det är viktigt för den som intervjuar att vara flexibel och ge den intervjuade en möjlighet att utveckla sina svar och idéer.

Det finns två former av semistrukturerade intervjuer, individuella och gruppintervjuer. Vid detta arbete valdes individuella intervjuer med pedagogerna. Vid individuella intervjuer menar Denscombe (2000) att det är lättare att koppla svaret till en källa, jämfört med om man hade haft en gruppintervju.

En testintervju gjordes enligt Patel och Davidsson (2003) för att se om frågorna var relevanta till vårt syfte och om de kunde besvara vår problemprecisering. Resultatet var positivt, då informanten förstod frågorna utan att vi behövde förtydliga dem. Frågorna gav oss tydliga och konkreta svar och kunde därför användas i arbetet. Under intervjuerna medverkade vi bägge för att på så vis få ut så mycket som möjligt av vad pedagogerna sade, samt hur de agerade. Samtliga intervjuer genomfördes i ett avskilt rum för att få så få avbrott som möjligt. Intervjuerna varade i genomsnitt 30 minuter, där vi gjorde en intervju per dag. Detta gjorde vi för att kunna lägga tid på varje intervju, samt transkriberingen av den och beskrivningen av förskolegårdens utemiljö. Intervjufrågorna (bilaga 1) fanns hela tiden tillhands, samt en bandspelare och anteckningsblock. Enligt Denscombe (2000) är bandspelare ett bra verktyg att använda sig av som dokumentation. Vidare menar författaren att bandspelare kan ses som störande för informanterna, vilket därför är viktigt att ha med i åtanke samt att man som intervjuare försiktigt frågar informanterna om det går bra att man bandar intervjun. Denscombe anser dock att bandspelaren endast får med det som sägs, och missar andra kommunikationssätt som kan vara av relevans vid intervjun, så som gester och klimat runt omkring. Med anteckningsblockets hjälp fördes därför även fältanteckningar, vilket författaren ser som ett bra komplement till användning av bandspelare. Patel och Davidsson (2003) menar att bandinspelning av ett antal intervjuade personer är ett arbete som tar långt till att gå igenom och skriva ner. Vidare menar de att det är viktigt att börja med analysen medan intervjun är färskt i minnet eftersom man har lättare för att komma ihåg saker så som röster, tonlägen och kroppsspråk, vilket bidrar till ett bättre resultat. Vi valde att noggrant

skriva ner intervjuerna samma dag som de gjordes för att vi skulle få en tydligare helhetsbild där informanternas svar lättöverskådligt kunde jämföras och ställas mot varandra för att få fram ett resultat. Transkriberingen av intervjuerna tog flera timmar att skriva ner på datorn och resulterade till ett stort material på sexton sidor sammanlagt.

Vid ett intervjutillfälle deltog två pedagoger eftersom de ville hjälpas åt med intervjun. Vi valde att vara lyhörda för informanternas önskemål, trots att vi informerat om att intervjun gällde en informant. Eftersom denna intervju inte är jämförbar med de andra på grund av att informanterna kan påverka varandra, valde vi att inte använda oss av den intervjun. Vi valde därför att göra en ny intervju.

4.4 Etiska principer

Vi valde att ta kontakt med informanterna via telefon där vi presenterade oss och berättade att vi läser sista terminen på lärarutbildningen. Vidare frågade vi informanterna om de ville delta i vår undersökning och betonade att den byggde på frivilligt deltagande. Enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002) informerade vi om att undersökningen var frivillig, anonym och att den kunde avbrytas om informanterna önskade. Vidare informerade vi lite i korthet vad undersökningen handlade om och att det räckte med att en pedagog deltog i intervjun. Samtliga informanter visade sig vara positiva till att bli intervjuade. Inga pedagoger eller förskolor nämns i vårt arbete vid namn för att på så sätt undvika att några personer eller förskolor kan identifieras av andra, vilket tas upp i konfidentialitetskravet som står i Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002). Efter intervjuerna var vi noga med att ge informanterna våra namn och telefonnummer för att de skulle ha möjlighet att kontakta oss om de behövde.

4.5 Databearbetning

Utifrån svaren som intervjuerna gav oss valde vi att tillsammans skriva ut intervjuerna på dator, där allt som sades skrevs ner ordagrant. För att hålla isär de olika pedagogerna valde vi att benämna dem 1-6 och förskolorna A-F. De tre första förskolorna är belägna utanför tätbebyggt område och de tre sista i stadsmiljö.

När alla intervjuerna var nerskrivna på datorn skrevs de ut där vi tillsammans tittade på frågorna i helhet och sedan bearbetade vi en fråga i taget, där vi först tittade på hur pedagogerna ser på utemiljön och dess betydelse för barnens grovmotoriska utveckling. Vi använde oss av överstrykningspennor i olika färger, en färg för varje fråga. Detta gjordes för att lättare kunna se vad pedagogerna svarat på de olika frågorna samt att kunna hålla isär frågorna och svaren från varandra. Eftersom vi använde oss av semistrukturerade intervjuer där pedagogerna fritt fick svara på våra frågor kunde svaret på någon fråga vara besvarat i en annan fråga, vilket gjorde att vi fick en bra överblick på svaren med hjälp av överstrykningspennor. För att vidare se om det fanns några skillnader utifrån pedagogernas svar på barnens möjligheter beroende på om förskolan var belägen i stadsmiljö eller utanför tätbebyggt område bearbetades frågorna ytterligare, där vi tittade på svaren igen och jämförde dem. Utifrån frågorna och med färgernas hjälp jämförde vi pedagogernas svar och såg på så sätt skillnader och likheter, som vi sedan sammanställde för att ha som utgångspunkt i resultatdelen.

5. Resultat och analys

Pedagogerna benämns i resultatet och analysen som 1 - 6. De arbetar alla på olika förskolor där informant 1,2 och 3 arbetar på förskolor utanför tätbebyggt område och informant 4, 5 och 6 arbetar på förskolor belägna i stadsmiljö.

5.1 Pedagogernas fortbildning inom barns motoriska utveckling

Samtliga pedagoger har förutom i sin grundutbildning fått någon form av fortbildning som handlar om barns motoriska utveckling. Som en gemensam känd person inom motoriken nämner de Motorik, Träning, Inläring (MTI) med Christer Sandberg. Några av pedagogerna håller sig uppdaterade om vad aktuell forskning och litteratur visar, och betonar vikten av att följa med i utvecklingen och inte stanna upp. En annan pedagog nämner olika studiedagar som handlat om barns motoriska utveckling.

5.2 Utevistelse

Under intervjun framkom det att pedagogerna är ute med barnen varje dag på förskolan, och att de är överens om att det är en mycket viktig del i deras verksamhet att barnen får möjlighet att vara ute. Alla pedagogerna vistas inte ute både på förmiddagen och på eftermiddagen alla dagar, vilket tyder på att det finns skillnader mellan hur mycket barnen och pedagogerna vistas ute på de olika förskolorna. Dock poängterar de att målet finns där att vara ute både på förmiddagen och eftermiddagen och att de aldrig någonsin är inne en hel dag, utan friskluft och möjligheter att leka och röra på sig.

Vid frågan om vilka negativa faktorer som påverkade hur mycket de vistades ute på förskolan var vädret en gemensam faktor som togs upp.

– Nej jag kan inte se att det är något speciellt negativt som gör att vi inte kan gå ut och leka. Fast om det är storm och riktig kyla går vi inte ut eftersom det då kan vara fara för barnens säkerhet. (Pedagog 1)

– Om det är kallt med tio-femton minus eller om det ösregnar, men vi försöker i vanliga fall vara ute länge på eftermiddagarna men vintertid blir det mörkt tidigt, vi har nämligen mycket dålig belysning här med bara en lampa. (Pedagog 2)

– Jag kan ibland se vinterns väder som lite negativt eftersom det är kallt för de allra minsta barnen som med alla tjocka kläder får svårare för att röra på sig och då blir mer stillsamma. (Pedagog 6)

Trots att vädret kunde ses som påverkande över vistelsetiden ute så var pedagogerna ändå eniga om att det inte var något som återkom ofta och att de till största del var ute oavsett väder. Två av pedagogerna där förskolorna är belägna i stadsmiljö tar bägge upp att de har ett stort antal barn med annan bakgrund än svensk och att det inte alltid är så lätt med att få föräldrarna att förstå vilka kläder som behövs för olika väder, och att detta har en påverkande faktor på så sätt att de inte alltid kan gå ut.

5.3 Pedagogernas syn på den egna utemiljön

Utifrån intervjusvaren framkom det att det är stor skillnad på hur nöjda pedagogerna är med den egna förskolegården. En gemensam faktor är att samtliga pedagoger ser en förskolegård med naturmiljö med träd, kullar, buskar, stenar och varierande terräng med gräs och buskar

som den bästa utemiljön. Några pedagoger är nöjda med sin utemiljö och tycker att det som behövs för att stimulera, utmana och utveckla barns grovmotorik finns där.

– Positivt kan jag tycka är att vi inte har någon asfalt. Dom får jobba för att ta sig fram man tänker med cyklar, traktorer och vagnar eller vad det nu är för någonting. De får verkligen arbeta med sin kropp fysiskt [...] Positivt är ju också alla träd som man kan och får klättra i. (Pedagog 1)

– Det är stora ytor, barnen har stor rörelsevidd. Vi har det stora trädet på baksidan som skuggar när det är varmt på sommaren. (Pedagog 2)

– Vi har ju både lite asfalt, vi har ju grus, vi har mycket gräs, vi har skog och vi har backar, vi har knutor i asfalten alltså så, ja vi tycker att vi har allt. Vi har träd att klättra i, vi har klätterställningar, vanliga gungor, ja en skiftande utemiljö. (Pedagog 3)

– Vi har ju ovanligt fin utemiljö, finast i stan tror jag. Fast det är stan ligger det rent på landet alltså. [...] Här är jättefint med en backe, det är en skog och det finns naturliga utmaningar med en jättebra backe att springa i. (Pedagog 6)

Det framkommer att det finns skillnader mellan hur nöjda pedagogerna är med sin utemiljö utifrån om förskolan är belägen i stads miljö eller om den är belägen utanför tätbebyggt område. Alla pedagoger där deras förskolor ligger utanför tätbebyggt område är nöjda med sin utemiljö, varvid en av förskolorna som ligger i stadsmiljö också är nöjd. Denna förskola ligger i utkanten av staden vilket gör att den har både nära till centrum och skogsområde. Utifrån vår beskrivning av denna förskola så finns det mycket i deras utemiljö som är positivt för utveckling av barnens grovmotorik men i intervjun är det en mycket liten del som pedagogen tar upp. De övriga förskolor som ligger i stadsmiljö är inte nöjda med sin utemiljö och uttrycker sig tydligt och medvetet kring hur de vill ha sin utemiljö. Vidare ser de det som saknas som en förlust och en önskvärd tillgång.

– Jag vill ha klätterträd och mera stenar och mer det där naturliga, typ skogsmiljö. Jag skulle vilja ha mer den utemiljön. [...] Vi vill utveckla vår utemiljö mycket, mycket mer för vi är som sagt var inte alls nöjda med den. (Pedagog 4)

– Tyvärr är det mesta asfalt. Negativt är att det inte finns så mycket för barnen att göra, det är absolut ingen miljö som stimulerar till rörelse. [...] Det finns ingen kuperad natur, inga backar för barnen att springa upp och nerför eller rulla nerför, och det finns tyvärr inga träd att klättra i. (Pedagog 5)

Utifrån intervjun uttrycker några av pedagogerna hur viktigt de tycker att det är med olika vrår och ”rum” som bildas naturligt av buskar eller träd där barnen kan finna lite avskildhet och avkoppling eller också lite spänning i att kunna vara där utan att bli sedda.

– Barnen kan hitta egna vrår och rum att vara i där man kan få sitt egna lilla space där man tror att man inte är sedd. (Pedagog 6)

Ytterligare en gemensam faktor är att samtliga pedagoger anser att det är viktigt att förskolegårdarna har stora ytor där barnen kan röra på sig mycket för att utvecklas motoriskt. Några av pedagogerna uttrycker att barn har ett stort rörelsebehov som miljön bör kunna tillgodose. De flesta pedagoger visar sig vara nöjda angående detta.

– De får ju mycket större ytor att röra sig på ute och det tror jag barn behöver. [...] Det är en annan grovmotorik när man är utomhus än om man är inne, man vågar tillåta så mycket mer. Man kan ta ut allt så mycket mer och man kan var högljudd och det hänger ofta ihop om man vill röra på sig så vill rösten vara med på något sätt och man tillåter det mer man säger inte nej lika mycket [...] (Pedagog 6)

– Det är stora ytor, barnen har stor rörelsevidd. (Pedagog 3)

Utifrån intervjufrågan om negativa faktorer med utemiljön anser några pedagoger varvid deras förskolor är belägna i stadsmiljö att deras ytor är alldeles för små med tanke på det antal barn som ska vistas där och menar vidare på hur viktigt det är att barnen får möjlighet till stor rörelsefrihet.

– Sen tycker jag att vi har en väldigt liten utemiljö med tanke på att vi har många barn, så jag tycker att det är väldigt trångt och det gör att det begränsar lekarna väldigt mycket. (Pedagog 4)

– Positivt är att det finns gräs att springa på dock inte någon stor yta. Tyvärr är det mesta asfalt. (Pedagog 5)

De fasta redskapen som finns på förskolegården som klätterställningar, rutschkanor och så vidare visar det sig att alla pedagoger utom en är nöjda med, för på förskolan där denna pedagog arbetar finns inga gungor och ingen klätterställning vilket hon menar att det verkligen finns behov av eftersom det inte heller finns någon annanstans som barnen kan klättra i som träd till exempel. En gemensam faktor som pedagogerna nämner är betydelsen av klätterställningar jämfört med naturliga ställen att klättra på, där några av pedagogerna ser naturmiljön som den mest omtyckta och bästa.

– Rutschkanan som vi höll på att kämpa för att få här, vi har haft den i tre eller fyra år och vi kände att vi hade ingen rutschkana till de små barnen och den klättringen och det. Och det var jätteskoj när vi fick den, de var jättegglada. Någon månad gick, sen var det ingen som var och klättrade och åkte på den för då var barnen tillbaka ut i träden och buskarna och den miljön som vi har runt omkring. [...] Positivt också är ju alla träd som man kan och får klättra i och det är

inte tillrättalagt för barnen som en klätterställning är att den kan man bara använda på ett sätt, det blir att de själva får använda sin fantasi. (Pedagog 1)

– Vi har klätteranordningar men naturen är oftast bäst tycker jag. (Pedagog 6)

Under intervjun framkommer det att det är viktigt att utemiljön är öppen för barnen, att de får använda det som finns som pinnar, grenar, bräder, stenar, kottar och löv i sin lek.

– Det behöver inte vara så fint på gården, det får vara lite stökigt. Det får ligga lite brädor och lite grejer som man får använda. Det blir naturligt för barnen att använda det och de får använda sin kropp, sin muskulatur, sin balans och sin kraft. [...] på något sätt känns det som barn behöver använda sin fantasi och kreativitet i sin lek. (Pedagog 1)

Det framkommer dock att på vissa förskolor är förstörelse om kvällarna en faktor som påverkar att det tyvärr inte finns någon möjlighet att lämna material eller annat barnen konstruerat till dagen efter.

Att utemiljön ger de allra bästa förutsättningarna för utveckling av barns grovmotorik är något som ses som en gemensam synpunkt hos majoriteten av pedagoger och att inomhusmiljön inte kan mäta sig med den. De nämner olika positiva faktorer med att vistas ute.

– Den motoriska biten den går ju in i allting som man gör ute, den finns ju ständigt med. (Pedagog 4)

– Det finns möjligheter att springa, hoppa, klättra och klänga. (Pedagog 3)

– Det är en annan grovmotorik när man är utomhus än om man är inne [...]. (Pedagog 6)

– Man kan se så mycket möjligheter när man är i utemiljön och vistas mycket ute. Att där kan man plocka upp så mycket att se och använda sig av. Man har ju en del i det med djurskötsel också, det kommer ju också in i att hantera spadar, verktyg och grepar och lyfta, slänga, kasta och gräva, allt det är ju också en del av grovmotoriken. (Pedagog 1)

Utifrån att förskolegårdarnas utemiljöer gällande tillgångar, ytor, material, terräng med mera skiljer sig åt på många olika sätt gör också att barnen och pedagogerna har olika möjligheter och förutsättningar till att utveckla grovmotoriken.

5.4 Närmiljöns betydelse

På frågan om närmiljöns betydelse är skogen en gemensam faktor som samtliga pedagoger nämner som något positivt, men de olika förskolorna har olika möjligheter att använda sig av skogen. Förskolorna som hälften av pedagogerna arbetar på gränsar till eller har nära till naturområden som skog, fält eller andra grönområden. De övriga pedagogerna ser det som negativt att de inte har någon skogsmiljö på nära håll, och att de måste använda buss eller bilar för att ta sig dit.

– Skog har vi ju ingen här nära oss så det saknar vi. [...] Så länge det fungerar med personal att köra i sina egna bilar till skogen så fungerar det ju, men man har ju inte den här naturliga kontakten med skog och mark på det sättet. (Pedagog 1)

En pedagog tar upp att de inte har varit i skogen någon gång under de två år hon arbetat på förskolan. Hon berättar vidare att de flesta barn på förskolan har en annan kulturell bakgrund än svensk och att många av dessa barn är väldigt rädda för skogen därför att i många sagor och sägner från deras hemländer utmålas skogen som något skrämmande och negativt. Hon menar vidare att pedagogerna velat arbeta med att ändra på detta så att barnen fick en positiv relation till att vistas i skogen, men på grund av ekonomiska skäl är det inte möjligt. Ekonomin påtalas som en hindrande faktor och de förskolor som inte har naturlig närhet till skog hade önskat att komma till skogen oftare men påtalar att ekonomin inte möjliggör det.

En annan gemensam faktor är tillgången på personal i relation till antalet barn. Hälften av pedagogerna har skogen inom gångavstånd och gemensamt för dessa är att de anser det vara en stor tillgång för utveckling av grovmotoriken. Den negativa faktorn är att de inte alltid är tillräckligt med personal och att de annars gått till skogen ännu oftare, samt använt sig av övrig närmiljö som stora gräsytor och backar i större utsträckning.

– Man måste känna sig säker när man ska gå iväg. Det kan vara något negativt att man kan känna sig lite otrygg när man ska gå iväg ibland då man har mycket barn och lite personal, då vill jag gärna stanna på gården istället men det kan jag försvara. (Pedagog 6)

– Många barn och lite personal hindrar tyvärr oss ibland. Det är ju ytterliggare en grej som kommit till att man måste skriva en riskanalys så fort man lämnar grinden. Annars hade vi använt oss av skogen mycket mer, nu blir det inte i den utsträckning vi hade önskat. (Pedagog 3)

Några av pedagogerna menar att trafiken är en negativ faktor för barnens säkerhet, och att den påverkar i vilken utsträckning man använder olika närområden. En av pedagogerna menar:

- En annan negativ faktor är den täta trafiken eftersom förskolan ligger i ett höghusområde, då med tanke på barnens säkerhet, och att vi har många barn att ansvara för och lite personal. (Pedagog 5)

En negativ faktor är enligt en pedagog att de har långt att gå till olika närområden som exempelvis parker.

- För det får ju inte vara att man går iväg och man har tre stycken som har kissat på sig och det blir jobbigt och irriterat och det är inte kul. Så på något vis är det praktiska saker som begränsar oss. (Pedagog 4)

Utifrån intervju svaren kan man se att alla pedagoger har en vilja att använda sig av sin närmiljö och att de har en medvetenhet om dess betydelse för barnens grovmotoriska utveckling då de försöker hitta olika lösningar efter det utbudet som finns, men att olika faktorer begränsar och påverkar deras användande av den.

5.5 Aktiviteter pedagogerna använder sig av i utemiljön för att utveckla barnens grovmotorik

Utifrån frågan om vilka aktiviteter pedagogerna använder sig av på ett medvetet sätt för att stimulera barns grovmotoriska utveckling, framkommer tydliga skillnader i hur pedagogerna uttrycker sig kring detta.

Hälften av pedagogerna nämner barnens egna lekar, det som skiljer är att några pedagoger betonar betydelsen av att man som pedagog själv är delaktig i leken och att man då kan få in mycket där. Det finns ett medvetet tankesätt bakom.

- Det är ju barnens lek och att vi är med i den mycket. Få se vad som händer om man kan hoppa som en groda exempelvis om man hittar en groda i trädgården, och då tränar vi jämfotahopp då. (Pedagog 1)

- Det är att vi springer i backar och försöker ta oss fram i de svåra terrängerna. [...] Om de har börjat klättra så försöker man vara med dem så att de kan. (Pedagog 6)

Andra pedagoger nämner leken som så här:

- Vi har ju mest att barnen leker sina egna lekar. (Pedagog 2)

Något som framkommer som gemensamt för alla pedagoger utom en är olika planerade lekar och aktiviteter som används, även här uttrycker vissa pedagoger medvetna mål med detta, medan andra inte nämner några speciella mål utan nämner det mer som att det är bra för barnen att hoppa och springa och att det finns i vardagen. De aktiviteter som pedagogerna nämner är inte heller många med tanke på att de är fördelade på alla samtliga sex förskolor.

– Vi har ju mycket lekar och vi hoppar hopprep. [...] Vi är ju delaktiga tillsammans med barnen hela tiden beroende på vad barnen behöver, för det beror ju på var barnet befinner sig i sin utveckling och var man ska stötta upp. (Pedagog 4)

– Vi spelar och kastar boll, använder hinderbana där barnen får hoppa, krypa, balansera och åla. Vi leker olika lekar där barnen får hoppa och springa med mera. Vi försöker göra det bästa möjliga av de små resurser vi har! (Pedagog 5)

– Det kan ju finnas dagar då man har utegympapass och då det är mer styrda lekar och olika springlekar. Vet man att man har ett barn som har motoriska svårigheter så jobbar man med att hjälpa de barnen i det vardagliga. (Pedagog 1)

– Vi har ju mest barnens egna lekar men vi har ju planerade grupp lekar också. (Pedagog 2)

– Det har vi faktiskt inte haft med de små, rörelselekar till exempel. [...] Gymnastik och lekar har vi inte haft direkt som vi skulle ha kunnat egentligen, vi är kanske lite bekväma ibland. Det är så mycket på en småbarnsavdelning. När man jobbar på ett ställe många år stampar man på samma ställe hela tiden. (Pedagog 3)

– Alla är så medvetna om att vi måste springa, hoppa och klättra så jag vet inte. Vi har inte så många yngre utan de flesta är i min ålder så vi behöver inte förklara för oss att vi behöver springa och klättra och så. (Pedagog 2)

Att använda sig av utemiljön för att utveckla någon motorisk färdighet som behöver tränas på nämner hälften av pedagogerna som en gemensam faktor och att det man hos barnen observerar inne jobbar man medvetet med utomhus för där finns mycket bättre förutsättningar. Det finns en medvetenhet hos pedagogerna att använda sig av utemiljön.

– Här är ju leken det bästa att jobba i för det finns så många bitar att plocka ut och ta tillvara på för att jobba med just grovmotoriken spontant i vardagen. Vissa barn behöver rörelseträning lite mer än andra och att man inte hämmar barnen utan tar tillvara på saker där man kan träna deras motorik och gör det där fler kan få vara delaktiga utan att man pekar ut ett speciellt barn. (Pedagog 1)

– Jag känner att vi hela tiden jobbar med den här motoriska biten, den går ju in i allting som man gör ute, den finns ju ständigt med. [...] Jag tror vi är väldigt medvetna om och aktiva och observanta. Vi lägger märke till om det är någon motorisk grej som behöver tränas. (Pedagog 4)

– Det är en annan grovmotorik ute än inne. [...] Man kan ta ut allt så mycket mer. (Pedagog 6)

Utifrån intervjuerna av samtliga pedagoger och deras aktiviteter som är kopplade till barnens grovmotoriska utveckling går det se att Läroplanen för förskolan (Lpfö98) endast nämns av en pedagog vilket kan ses som en negativ faktor då den är en viktig del i pedagogernas arbete.

– Men många gånger kanske man inte tänker på att nu tränar vi motoriken men går man in och jämför i läroplanen och tittar på verksamheten, då kan man ju föra tillbaka så mycket. Här kan man koppla tillbaka. Då ser man hur mycket man kan koppla tillbaka när man jobbar utifrån en vardag utomhus. (Pedagog 6)

5.6 Planering och diskussion i arbetslaget

På hälften av förskolorna framgår det av pedagogerna att det inte har diskuterats något om utemiljön gällande barnens grovmotoriska utveckling. Om detta är relaterat till att pedagogerna inte har ett medvetet sätt att tänka på utemiljöns betydelse för barnens grovmotoriska utveckling framgår inte av deras intervjuer. En av pedagogerna berättar att de har personalmöte en gång i månaden då det finns möjlighet att ta upp saker och att det för några år sedan hade en diskussion gällande motoriken. De byggde därefter en kulle eftersom de bara hade flat mark och barnen skulle få möjlighet att springa upp och ner samt att kunna åka pulka vintertid. Utifrån diskussionen som arbetslaget haft visar det på att det finns en medvetenhet om vad som saknades på förskolegården och att man därefter gjorde förbättringar som har en påverkan för barnens grovmotoriska utveckling. En annan pedagog berättar att han har fått vara med en hel del och diskuterat tillsammans med fler från personalen och kommunen då deras förskola byggdes till vilket de såg som mycket roligt och intressant.

5.7 Delaktighet i planering och utformning av den egna utemiljön

De flesta av pedagogerna men dock inte alla har på olika sätt fått vara med och planera och utforma utemiljön på förskolan där de arbetar. Att inte alla har fått vara delaktiga ses inte endast som något negativt ur en av pedagogernas perspektiv då det framkommer att man på hennes förskola redan är så nöjd med utemiljön och att den är så bra som den är. I relation till de andra pedagogerna och deras utformning av utemiljön är denna pedagog mycket nöjd jämförelsevis med de andra pedagogerna som ser att det hela tiden sker en utveckling och att man hittar nya saker som man önskar få till sin utemiljö, men att ekonomin eller EU-regler

gör att det inte finns möjligheter till det. Detta gör att det inte alltid är så lätt att påverka över utemiljön och dess betydelse för barnens grovmotoriska utveckling. Att inte endast se EU-reglerna som ett hinder är något som en av pedagogerna lyfter fram då hon även ser det som en trygghet att dessa regler finns.

– Det som styr upp det och något som vi inte har att säga till om det är säkerhetsdelen då de kommer hit och besiktat, då får det inte se ut hur som helst utan det är ju vissa mått och EU-regler och det är ju en trygghet för oss också. (Pedagog 1)

Förskolan har utifrån läroplanen många mål att sträva mot och en av pedagogerna menar att det inte alltid är utemiljön och dess betydelse för barnens grovmotoriska utveckling som man tänker på, men han poängterar att det är en viktig del för barnens utveckling och att det finns med i allt det vardagliga som man gör tillsammans med barnen.

– Jag kan inte säga att man hela tiden har grovmotoriken och utemiljöns betydelse för den i bakhuvudet, men jag vet att det är viktigt för barnens utveckling att röra på sig och att alla kan efter sin förmåga. [...] Det är ju inte så att vi har några stora projekt igång för motoriken precis. Men det finns i vardagen. (pedagog 6)

5.8 Resultatsammanfattning

Utifrån resultatet av intervju svaren framkom det att samtliga pedagoger har fått någon slags fortbildning gällande barns grovmotorik, pedagogerna nämner också vikten av att hålla sig uppdaterad gällande aktuell litteratur samt forskning.

Vid utevistelsen framkom det att några av pedagogerna vistas ute vid två tillfällen varje dag, medan några pedagoger vistas ute varje dag men inte alltid både förmiddag och eftermiddag. Gällande de negativa faktorerna som påverkar i vilken utsträckning de vistas ute på förskolan framkom det att några av pedagogerna vistades ute oavsett väder och såg inget negativt som kunde påverka deras möjligheter att vistas ute. Några andra pedagoger såg vädret som den enda påverkande faktorn. Några pedagoger arbetar på förskolor som ligger i stadsmiljö där det går många barn från andra kulturer än svensk, och det påverkar deras möjligheter för utevistelse i alla väder eftersom alla barn inte har kläder för att kunna vara ute i alla väder och på så sätt får stanna inne.

Vid planering och diskussion i arbetslaget gällande utemiljön och barnens grovmotoriska utveckling var det hälften av pedagogerna som inte diskuterat något om det, medan de andra pedagogerna har diskuterat det på något sätt. Majoriteten av pedagogerna hade även fått vara delaktiga i planerande och utformande av förskolans utemiljö, varvid de andra inte fått vara det.

De skillnader och likheter som framkom utifrån om förskolan var belägen i stadsmiljö eller utanför tätbebyggt område var att alla pedagoger som arbetar på förskolor utanför tätbebyggt område var nöjda med sin utemiljö. De pedagoger som arbetar på förskolor som låg i stadsmiljö var inte var nöjda med sin utemiljö bortsett från en av dem. Förskolan där denna pedagog arbetar ligger dock i utkanten av staden och inte i enbart stadsmiljö eftersom den gränsar till naturmiljö med ett stort fält samt skog.

Majoriteten av pedagoger är nöjda med förskolans utemiljö. I dessa ingår de förskolor som ligger utanför tätbebyggt område samt en som ligger i stadsmiljö. De andra pedagogerna som arbetar på förskolor i stadsmiljö är inte alls nöjda med sin utemiljö och hade önskat mer naturmiljö med vegetation, träd, stenar samt större ytor till rörelse.

Hälften av pedagogerna ser positivt på den egna närmiljön och använder sig av den i den utsträckning som är möjligt. Det som i störst grad påverkar hur mycket de använder sig av närmiljön är tillgången på personal, men även att trafiken utanför förskolegården ses som farlig gällande barnens säkerhet. De övriga pedagogerna som inte är lika nöjda med sin närmiljö har långa avstånd till skog, naturområden samt parker. För att komma till skogen måste de ha tillgång till bil eller buss.

Majoriteten av pedagoger använder sig på ett medvetet sätt av leken eller andra planerade aktiviteter i utemiljön för att främja barnens motoriska utveckling. En pedagog använder sig aldrig av någon planerad aktivitet utomhus för att främja motoriken hos barnen.

6. Diskussion

I diskussionen kopplas slutsatser av resultat och analys samman med tidigare forskning samt litteratur som tidigare belysts i forskningsbakgrunden.

Vår undersökning visar att utemiljöerna på de olika förskolorna skiljer sig mycket från förskola till förskola. Ett av våra syften var att undersöka om vi kunde se någon skillnad i förskolegårdarnas utformande utifrån om de befann sig i stadsmiljö eller utanför. Även om vi inte kan generalisera utifrån det få antal förskolor som ingått i vår studie så kan vi urskilja en skillnad på pedagogers syn på utemiljön och hur nöjda de är med den utifrån om förskolan är belägen i, respektive utanför stadsmiljö. Samtliga pedagoger i vår undersökning ser liksom Drougge (2001) samt Johansson (2001) att de bästa förutsättningarna för den motoriska utvecklingen finns utomhus och då främst i naturmiljö med vegetation, träd, stenar kuperad terräng samt stora ytor som ger rörelsefrihet.

Att innemiljön inte kan mäta sig med utemiljön uttrycker majoriteten av pedagogerna. En pedagog betonar liksom Johansson (2001) och Mårtensson (2004) vikten av att man utomhus där det finns stora ytor verkligen kan ge sig hän och att det är tillåtet att springa och vara högljudd. En av pedagogerna menar vidare att inomhus finns det mycket mer regler och förbud. De två förskolor som ligger i stadsmiljö ser det som en stor brist att inte ha tillgång till naturmiljö samt stora ytor för barnen att röra sig på, och uttrycker stort missnöje över den egna utemiljön sett utifrån barnens behov av rörelse samt motorisk träning. Tillräckliga ytor till rörelsefrihet är också något som alla barn borde ha tillgång till menar vi, samt att det borde finnas krav på hur stor yta det finns i relation till antal barn på förskolan. Ericsson (2005) uttrycker sig angående detta och problematiserar var gränsen går när för små ytor påverkar den motoriska utvecklingen på ett negativt sätt.

Att de barn som har tillgång till variationsrik naturmiljö utvecklar sin motorik bättre visar test gjorda av Grahn m.fl. (1997). Vi menar att förutsättningarna för hur barn får möjlighet att utveckla sin motorik skiljer sig markant från förskola till förskola samt att det inte borde vara så stora skillnader då alla barn oavsett på vilken förskola barnet går på skall få ha samma möjligheter gällande deras lärande och utveckling. Alla barn borde ha tillgång till en stimulerande utemiljö anser vi och instämmer med Boldemann m.fl. (2005), Björklid (2005) samt Mårtensson (2004) att det borde läggas mer vikt på hur förskolegårdarna utformas och

att man ändrar i den utsträckning som är möjligt på redan befintliga förskolegårdar. Politiker och andra beslutsfattare borde ta ett större ansvar för förskolegårdarnas utformande så att alla barn får samma möjligheter till en positiv utemiljö där de kan utveckla olika förmågor på bästa sätt anser vi. Starka argument till detta är att forskning visar att miljön påverkar barns fysiska aktivitet, balans, motoriska förmågor och koncentrationsförmåga. En annan viktig faktor är enligt Langlo Jagtøien m.fl. (2002) och Ericsson (2005) att den motoriska utvecklingen hör ihop med och påverkar den sociala samt den emotionella utvecklingen. Förskolegården är den utemiljö som barn tillbringar den större delen av sin dagliga utevistelse på och de har ingen valfrihet utan är hänvisade till den miljö som de vuxna erbjuder dem. I dagens samhälle där ofta bägge föräldrarna arbetar gör att barnen vistas långa dagar på förskolan och det är inte alltid en självklarhet att man som förälder är ute tillsammans med sina barn efter förskolevistelsen. Detta i sin tur gör att tillgång, tid samt möjligheter till stimulerande utemiljö med rörelse är av ännu större vikt. Vi anser liksom Björklid (2005) att utemiljön är en viktig del i det pedagogiska arbetet och att där finns goda pedagogiska utvecklingsmöjligheter. Liksom Mårtensson (2004) anser vi att pedagogerna på förskolorna borde ha större inflytande på utemiljöns utformande, eftersom de bör ha kunskap om vad som behövs för att ge så goda förutsättningar som möjligt för att utveckla barnens motorik.

Det framkom i vår undersökning att pedagogerna vistas ute med barnen varje dag. Det som skiljer pedagogerna åt är hur mycket de vistas ute varje dag tillsammans med barnen och att vi i vår undersökning ser att det finns skillnader på barnens möjligheter till utevistelse. Det framkom även att det fanns olika bakomliggande faktorer (exempelvis vädret) som påverkade utevistelsen, vilket vi inte ser bör påverka utevistelsens möjligheter eftersom det alltid finns tid och lösningar som gör att man kan vara ute mycket. Det är viktigt att alla som arbetar inom förskolan är goda förebilder och har en positiv inställning till utevistelse och går ut med barnen även om man inte alltid själv känner för det. Pedagogerna är på förskolan för barnens omsorg, och föräldrar lämnar sina barn där för att de ska få en trygg och lustfylld tid, vilket gör att pedagogernas inställning till utevistelse påverkar vilka förutsättningar barnen ges till att utveckla sin grovmotorik samt den syn barnen också får på utevistelsen.

Att verkligen ta tillvara på och använda sig av utemiljön relaterat till barns motorik är en stor och viktig del för att hjälpa barnen samt se deras förmågor och vägleda dem i deras utveckling. Att inte se bättre resultat i vår undersökning än där endast några pedagoger har medvetna, tydliga mål med hur de använder sig av utemiljön för att utveckla barnens

motoriska förmågor som exempelvis hinderbanor, anser vi är en brist. De övriga pedagogerna nämner inte något speciellt som kan anknytas till den motoriska utvecklingen. De nämner visserligen att de har planerade rörelselekar men inte vilka deras mål är, dessa kanske finns men det är inget de uttrycker i sina intervjusvar. De uttrycker sig mer som att det är bra för barnen att vara ute och hoppa och springa. Jämförelsevis med de tydliga mål pedagogerna i Claesdotters (2006) samt Zetterbergs (2002) artiklar uttrycker sig angående på vilket sätt de vill utveckla barnens grovmotorik skiljer det sig mycket åt mot några av pedagogerna i vår undersökning. Hälften av pedagogerna menar också att man får in mycket av grovmotoriken i det vardagliga. På förskolan där man har djur och därmed också djurskötsel använder barnen grep och spade, lastar hö i kärror som de sedan drar till djuren och väl framme kastas höet in till djuren. Andra saker som nämns är att räfsa löv eller att tvätta cyklar tillsammans. En annan pedagog uttrycker att man kanske inte alltid tänker på de saker man gör i det vardagliga som främjar motoriken men om man återknyter till Läroplanen (Lpfö 98) så går det att hitta där. Dessa kopplingar sker säkert på många förskolor men medvetenheten finns inte med vid planering och ger inte heller någon som helst förståelse eller rättvisa då det endast görs återkopplingar i efterhand. Vi menar att man tappar en stor del genom att inte ha tanken och medvetandet med sig i det dagliga arbetet med barnen. Det gör också återkopplingarna, reflektionerna och utvärderingarna svårare och innehållet blir inte det samma.

En pedagog använder sig aldrig av någon planerad aktivitet för att främja barnens motoriska utveckling, hon nämner vidare att man kunde ha gymnastik eller andra rörelselekar. Att hon inte har det motiverar hon med att man blir bekväm med åren och stampar på samma ställe. Vi menar att det tyvärr i sin tur påverkar barnens möjligheter till motorisk träning, dessutom motsäger det sig mot vad som uttrycks i läroplanen för förskolans strävandesmål. På den förskola som denna pedagog arbetar är utemiljön stimulerande med naturmiljö och stora ytor, vilket främjar barnens motoriska utveckling men om inte miljön hade varit stimulerande hade pedagogens roll varit ännu viktigare.

Några av pedagogerna menar liksom Grahn m.fl. (1997) att det är viktigt med avskilda rum och vrår där man kan få vara för sig själv, finna spänning i att kunna gömma sig eller för att inspirera till fantasifulla lekar. Att plantera lite buskar och träd borde vara möjligt menar vi och inte särskilt kostsamt men flera av pedagogerna nämner EU – reglerna som en negativ faktor som stoppar. Flera pedagoger nämner att de annars tillsammans med föräldrar kunde ha förbättrat utemiljön på olika sätt. Pedagogen som arbetar på en förskola som inte är

kommunal verkar inte hindras i lika hög grad. Hon berättar om en kulle som byggt på förskolan just för att det var något de saknade med hänsyn till barnens motoriska träning, att de skulle kunna springa upp och ner samt rulla ner. Pedagogerna anser också att EU - reglerna påverkar till viss del men ser samtidigt det som en trygghet att det finns. Om exakt samma regler gäller mellan dessa olika förskolor kan vi dock inte uttala oss om eftersom vi inte har kunskap angående detta, men dock upplever vi att det många gånger känns som en bortförklaring av att EU – reglerna skulle vara så strikta och många att de kan ha så stor påverkan av allt nyskapande. Det hade därför varit väldigt intressant att varit mer insatt i dessa regler för att se vad som verkligen gäller, samt vad som är sanning eller argument för att inte ta tag i nya projekt.

Grahn m.fl. (1997) och Mårtensson (2004) betonar vikten av tillgång till löst naturmaterial att bygga och konstruera med vilket är viktigt för att barnen då får använda sin fantasi och kreativitet och vara delaktiga och bygga själva. Vi menar att material som pinnar, kottar, löv, mossor, stenar, rep, lådor och bräder har alla möjlighet att ordna och det kostar nästan ingenting. Att det finns saker som stimulerar och inspirerar gör också att den fysiska aktiviteten ökar och det i sin tur påverkar den motoriska delen.

Att inte bara ha fasta redskap som berättar vad de ska användas till nämner några av pedagogerna och menar liksom Mårtensson (2004) att det bästa lekmaterialet är naturen med buskar, träd, stenar och pinnar där materialet kan användas på olika kreativa sätt, som inte är förutbestämda på samma sätt. En pedagog berättar om en efterlängtd rutschkana som när den var ny användes flitigt av glada barn men efter en månad var barnen tillbaka bland buskar, träd och naturmiljön igen. Hon menar liksom Vygotskij att barn behöver använda sig av sin fantasi och kreativitet i sin lek. Det är själva skapandet och konstruerandet som är det allra roligaste för barnen menar samma pedagog, och berättar vidare att barnen har roligast när de bygger en koja än när den är färdigbyggd och redo att användas. Att få möjlighet att använda och utveckla sin kreativitet och fantasi menar vi liksom Säljö (2000) är viktigt med ett samhälle som ständigt förändras.

Granberg (2000) lyfter fram hur viktigt det är att ta tillvara på närmiljön runt förskolan så som andra miljöer och skogen, där det finns möjligheter till mer ojämna ytor där barnen kan utveckla sina grovmotoriska rörelser. Utifrån vår undersökning framkom det att pedagogerna har olika möjligheter att använda sig av skogen eftersom den inte ligger inom gångavstånd för

tre av förskolorna. Det framkom dock att pedagogerna såg detta som negativt och att de på olika sätt försökte hitta lösningar för att barnen skulle få tillgång till skog genom att ta sig dit med buss eller bil. En annan påverkande faktor som samtliga pedagoger nämner är att de liksom Björklid (2005) menar att det är svårt att göra utflykter i sin närmiljö på grund av att personalen inte räcker till. Några av de förskolor som låg belägna i stadsmiljö hade nära till andra miljöer i form av kulturhus, parker, bibliotek och andra gårdar med lekplatser, vilket de såg som positivt att promenera dit med barnen och på så sätt tränas även deras grovmotorik ansåg de. Det framkom här att pedagogerna har en medvetenhet om utemiljöns betydelse för barnens motoriska utveckling eftersom de på olika sätt försöker hitta andra lösningar för att tillgodose samt stimulera barnen. Den ekonomiska faktorn som bestäms av politiker och andra beslutsfattare gör att barngrupperna är stora och med lite personal i relation till antal barn gör att detta i sin tur påverkar barns möjligheter till grovmotorisk utveckling, samt i vilken utsträckning barn tillåts till att vistas i närmiljön runtomkring förskolan.

Genom att vara delaktig i barns lek resulterar i att det är så många bitar som faller på plats gällande deras grovmotoriska utveckling. Man springer upp och ner för backar, hoppar som grodor, tvättar cyklar och tar sig fram genom svår terräng. Detta kopplar vi samman med Granberg (2000) som ser leken som viktig i utveckling av barns motorik. Vidare menar författaren att utemiljöns utformande på förskolan är av stor vikt och att den därför ska vara rik på idéer och ge barn inspiration till lek och allsidig träning. Det bör finnas en varierad terräng, undanskymda vrår att gömma sig i, säkra balansövningar samt ställen att krypa över, under och igenom på. Utifrån de beskrivningar vi gjort på de olika förskolorna finns det stor variation på hur förskolegårdarna ser ut varvid de skiljer sig åt lite beroende på vart de är belägna. Vid en av förskolorna som låg i stadsmiljö men ändå gränsade till skog och natur fanns det mycket på gården som gav barnen möjligheter att utveckla deras grovmotorik, dock framgick det inte tydligt av pedagogen att alla redskapen fanns och vad som var positivt med deras utemiljö för utveckling av barnens grovmotorik. Om detta kan bero på att pedagogen inte tänkte på det eller om han har ett omedvetet synsätt utifrån grovmotoriska kunskaper kan vi därför inte riktigt veta. Vid de andra förskolorna som var belägna i stadsmiljö fanns det ett mycket litet och fattigt utbud av redskap samt yta att röra sig på. Granberg (2000) menar att om inte utemiljön uppfyller möjligheterna för barnens behov av stimulerande lekredskap och varierad terräng måste det tas upp med den som är ansvarig för att på så sätt åtgärdas.

I undersökningen framkom det att pedagogerna i förskolan hade en del sätt att vägleda och stimulera barnen på under utevistelsen. Det var allt från planerade rörelselekar, vattenmålning, uppbyggnad av hinderbanor, kasta och fånga boll, hoppa hopprep och använda hoppbollar. Dessa aktiviteter var fördelade på de olika förskolorna vilket vi anser bara är en mycket liten del som pedagogerna tar upp gällande stimulans för utveckling av grovmotoriken. Att ha ett engagemang och en medvetenhet kring förskolans verksamhet är av stor betydelse eftersom detta ligger till stor grund gällande barns lärande på många olika sätt. Vidare tar förskolans läroplan (Utbildningsdepartementet, 1998) upp att verksamheten skall vara stimulerande och ses som en utmaning för barnen i deras utveckling och lärande. Varje barn som vistas på förskolan skall få möjlighet att utveckla sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning. Vi kopplar detta vidare med Granberg (2000) som menar att pedagogerna inom förskolan är viktiga förebilder för barnen, där det är viktigt att vara delaktig i barns lek. Vidare menar författaren att barn gör som vuxna och att de på så sätt blir berikade med mer erfarenheter och nya kunskaper. Vi anser enligt Vygotskij (1995) att fantasin och kreativiteten ökar ju fler erfarenheter en människa har och förmågan till fantasi och kreativitet bygger i sin tur upp nya erfarenheter. Vidare menar vi liksom Strandberg (2006) att det är genom samspel och kommunikation som vi lär och utvecklas vilket är av stor relevans för hur delaktigheten och kommunikationen ser ut mellan pedagoger och barn samt barn och barn. Vi kan inte dra några slutsatser om hur delaktigheten, kommunikationen och samspelet ser ut på de olika förskolorna utifrån intervjuerna, men det var en mycket liten del som kom fram och vi får hoppas att den är större än det vi kunde utläsa.

Det hade varit positivt om föräldrar, lärarutbildare, lärarstudenter personal inom förskolverksamheten samt politiker tagit del av aktuell forskning kring utemiljön och dess betydelse för bland annat barns grovmotoriska utveckling. Genom att få en insikt i utemiljöns olika förutsättningar och hur detta påverkar barns utveckling kan leda till att man blir mer engagerad och på så sätt försöker påverka och tycka till om miljön barnen växer upp i.

6.1 Metoddiskussion

Den metod vi valde att använda oss av har varit bra i förhållande till undersökningen, där vi fått svar på vår problemprecisering. Då denna undersökning är mycket liten kan vi bara ge en bild av hur de sex intervjuade pedagogerna ser på betydelsen av förskolans utemiljö för

utveckling av barnens grovmotorik, samt om barn ges olika möjligheter till utveckling av grovmotoriken beroende på om förskolan var belägen i stadsmiljö eller utanför. Vi kan på detta sätt inte dra några generella slutsatser om hur pedagogerna ser på detta eller om det finns några skillnader. I efterhand kan vi se att det hade varit intressant att göra både intervjuer och observationer av pedagogerna för att på så sätt få en bredare inblick i vad pedagogerna säger jämfört med vad de gör.

Vid kontakt med pedagogerna i telefon inför intervjuerna var vi mycket tydliga med att meddela att vi ville intervjua en (1) person, vilket inte blev så vid ett av intervjutillfällena. Två pedagoger önskade att vid intervjun få hjälpas åt att svara på våra frågor, och det var något som vi tog hänsyn till eftersom vi fick känslan av att de kände sig lite osäkra inför intervjuens frågor. Intervjun gav oss mycket och vi kände att det var intressant, men eftersom det skulle vara svårt att jämföra med de andra intervjuerna valde vi därför att inte använda oss av den intervjun och gjorde istället en intervju till på en annan förskola.

6.2 Förslag till vidare forskning

Då vi genom intervjuer fått en inblick i hur pedagoger ser på utemiljöns betydelse för utveckling av barns motorik anser vi att det skulle vara intressant att vidareutveckla undersökningen genom att även göra observationer för på så sätt få en bredare syn. Det hade också varit av intresse att göra undersökningen större med fler pedagoger från fler förskolor för att se om undersökningen gett oss ett annat perspektiv. Syftet skulle vara att se om det finns några skillnader eller likheter mellan vad pedagogerna säger sig göra samt vad de gör i praktiken.

7. Sammanfattning

I den här undersökningen studeras hur pedagogerna ser på den egna förskolans utemiljö och dess betydelse för barns grovmotoriska utveckling, samt hur medvetet deras arbetssätt är utifrån utemiljön. Vidare studeras vilka eventuella skillnader som finns i utemiljön utifrån om förskolan är belägen i stadsmiljö respektive utanför tätbebyggt område.

I forskningsbakgrunden presenteras tidigare forskning, litteratur som anknyter till ämnet, styrdokument samt det sociokulturella perspektivet. Begreppet motorik definieras samt betydelsen av motoriska förmågor.

Resultatet av undersökningen vilar på kvalitativ forskning, då vi använt semistrukturerade intervjuer som metod. I metoddelen redovisas hur undersökningen genomförts med forskningsmetod och genomförande, databearbetning, urval, beskrivning av förskolornas utemiljöer och pedagoger, etiska övervägande, samt en resultatsammanfattning.

Den här studien visar att samtliga pedagoger anser att en utemiljö där det finns naturmiljö med träd, vegetation, nivåskillnader samt stora ytor till rörelse ger de bästa förutsättningarna för barns motoriska utveckling. De pedagoger som inte har den här miljön på förskolegården ser det som en stor förlust och som en önskvärd tillgång, olika hinder begränsar dock deras möjligheter till påverkan av utemiljön. Majoriteten av pedagogerna använder sig på något sätt medvetet av utemiljön för att främja barnens motoriska förmågor.

Vidare visar studien att på samtliga förskolor belägna utanför stadsmiljö är pedagogerna nöjda med sin utemiljö, medan en av pedagogerna på förskolor belägna i stadsmiljö är nöjd. Den förskolan är dock belägen i utkanten av staden och där finns stora ytor och så gränsar den till ett naturområde. Även forskningen visar på samma skillnader i utemiljöer på förskolor i stadsmiljö respektive utanför.

Referenser

- Björklid, P.(2005). *Lärande och fysisk miljö – En kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Boldemann, C. Dahl, H. Blennow, M. Wester, U. Mårtensson, F. Raustorp, A. Yuen, K. (2005). *En studie av hur förskolegårdar kan påverka barns fysiska aktivitet och solexponering*. Stockholm: Centrum för folkhälsa.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Drougge, S. (2001). *I ur och skur i skolan*. Stockholm: Friluftsförbundet.
- Ericsson, I. (2005). *Rör dig – lär dig*. Stockholm: SISU idrottsböcker – idrottens förlag.
- Grahn, P. Mårtensson, F. Lindblad, B. Nilsson, P. Ekman, A. (1997). *Ute på dagis*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp.
- Granberg, A. (2000). *Småbarns utevistelse*. Stockholm: Liber.
- Grindberg, T. & Langlo Jagtøien, G. (2000). *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, S. (2001). *Ut i naturen med förskolan*. Stockholm: Förskolans förlag.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Langlo Jagtøien, G. Hansen, K. Annerstedt, C. (2002). *Motorik, lek och lärande*. Göteborg: Multicare Förlag AB.
- Mårtensson, F. (2004). *Landskapet i leken*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp.
- Patel, R. & Davidsson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Utbildningsdepartementet. (1998). *Läroplan för förskolan: Lpfö 98*. Stockholm: Fritzes förlag.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vygotskij, L. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos AB.

Tidskrifter

Claesdotter, A. (2006). "Utan gungor blev gården roligare." *Tidningen Förskolan* nr. 3.

Zetterberg, A. (2002). "Vindprinsessan öppnar dörren till naturen: tema: det pedagogiska uterummet." *Tidningen Förskolan* nr. 3.

Bilaga 1 Intervjufrågor

Inledande frågor:

1. Hur länge har du arbetat som pedagog inom förskoleverksamheten?
2. Vilken utbildning har du?
3. Har du i din utbildning eller via fortbildning fått kunskaper om barns motoriska utveckling och rörelse?

1. Hur mycket är ni ute på förskolan?

Vilka negativa respektive positiva faktorer finns det som påverkar över hur mycket ni vistas ute på förskolan?

2. Vad ser du som positivt respektive negativt med er utemiljö, med utgångspunkt på barnens utveckling av grovmotoriken?

3. På vilket sätt använder ni er av närmiljön, så som skogen och naturen?

Vilka negativa respektive positiva faktorer finns det som påverkar möjligheterna för användandet av närmiljön?

4. På vilket sätt skapar er utemiljö förutsättningar för utveckling av barnens grovmotoriska rörelser, så som klättra, springa, hoppa, hänga m.m.?

Var i utemiljön finns dessa förutsättningar?

5. På vilket sätt har det diskuterats i arbetslaget eller på förskolan gällande utformandet av utemiljön, utifrån barnens motoriska utveckling?

6. Har ni fått vara delaktiga i planerandet och utformandet av utemiljön?

På vilket sätt har ni fått vara det?

Om inte, skulle ni vilja vara det?

7. Vilken form av uteaktiviteter använder ni er av tillsammans med barnen för att utveckla deras grovmotorik?